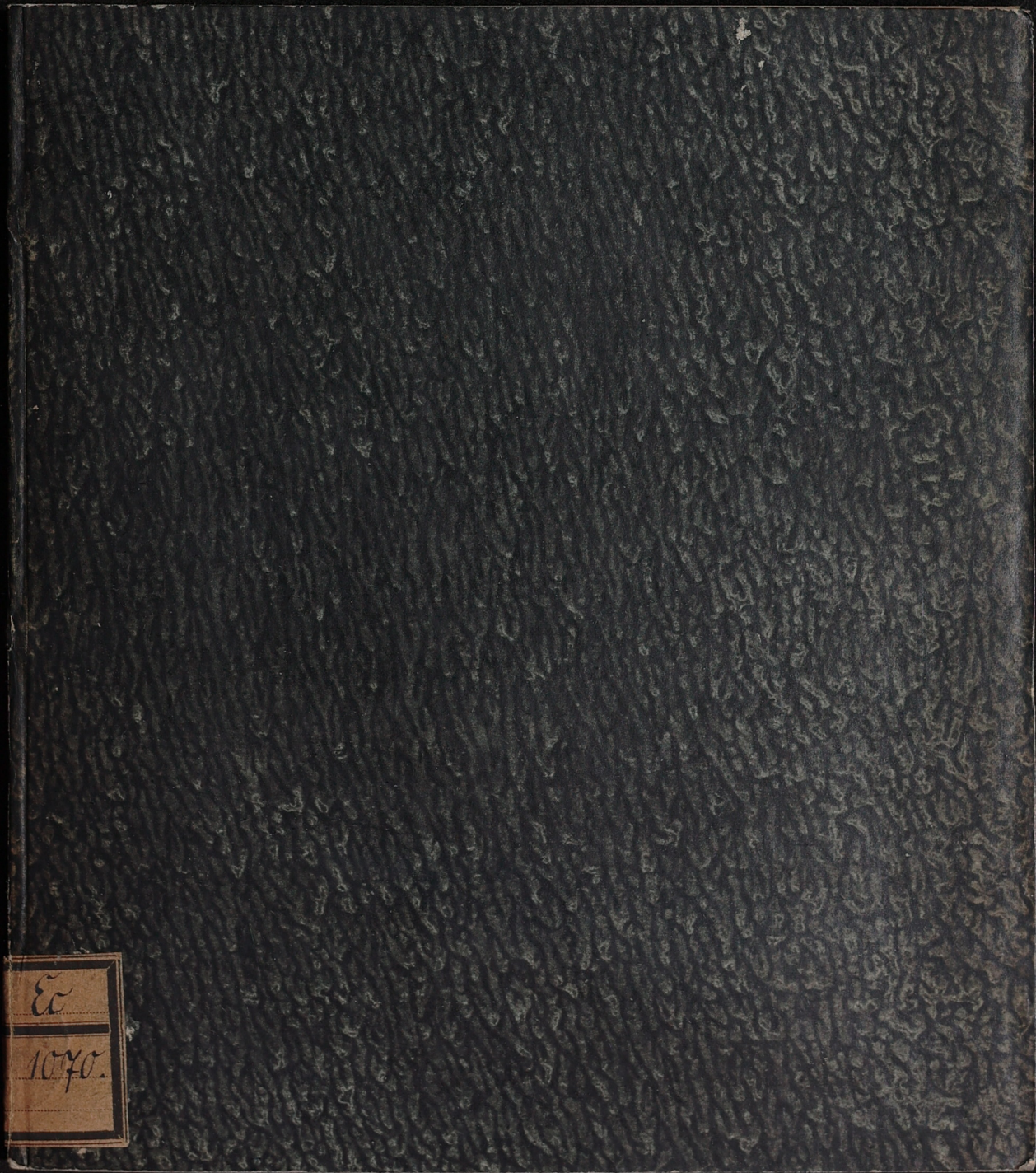

Ex-1070.

1688.

IACOBI. STAALKOPFF.
P A R E R G A.
VISMARIENSIA.

SIVE.
O B S E R U A -
T I O N E S .
V A R I I .
A R G V M E N T I .

VISMARIAE.
TYPIS. WINCKLERIANIS.
MDCCXXXVIII.

APVD F. G. HORNEIVM.

AMPLISSIMO. CELEBERRIMAE. REIPVB-
LICAE. VISMARIENSIS.

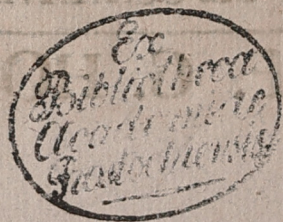
S E N A T V I.
PRAE NOBILISSIMIS, ET GRA-
VISSIMIS.
DOMINIS. CON-
SVLIBUS.

CONSULTISSIMO. AC. SPECTATISSIMO. DN.
S Y N D I C O.
PRVDENTISSIMIS. ET NOBILISSIMIS.

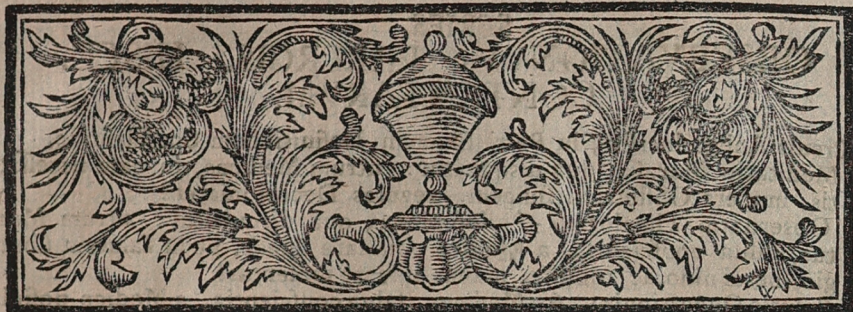
DOMINIS.
SENATORIBVS.
NEC NON. DOCTISSIMO. ET. EXIMIO.
DN. SECRETARIO.

FAVSTA. QVAEVIS. AC. FELICIA. PRECA-
TVS, OPVSCVLVM. HOCCE. offert.

AVCTOR.

Lectori

Lectori pio & erudito

S. P. D.

Auctor.

Observationes quasdam, ex schedis, ante complures annos, abs me editis, selectas, heic cernis, LECTOR aestumatissime. Iterum, easdem nonnihil emendatas, summulisque, aut argumentis auctas, typis exscribi Vismariensibus, curavi. Exempla illarum, olim Rostochii edita, in officinis, frustra quaesui, librariis. Idcirco, precibus quorundam amicorum, humanissime, haec & alia, poscentium meletemata, facere satis, haut potui. Plura his, iam dedissem, nisi, una cum aliis quibusdam, Vismariae degentibus eruditis, in posterum, BIBLIOTHECAM ANTIQVO-NOVAM VISMARIENSEM, condere decrevissem. Facili igitur negotio, ibidem, locum inuenient, heic non comparentia. Rationem instituti, praefatione, primo istius Bibliothecae specimini, praemittenda, haut pigrabor edisserere. Symbolas pariter aliorum, extra urbem nostram uiuentium, quibus otium non suppetit, inter negotiorum, satis nonnunquam molestorum, importunos strepitus, late fusas conscribere commentationes, qua fas est humanitate, rogabo. Interim Prodrumi loco, pagellas haec, iussi prodire, uoluntatem amicis inseruendi, saltem testaturus, cum ulterius progredi, uariis de causis, uix liceat. Vale Lector erudite, & tenues quamuis, litteras amantis uiri conatus, fauore tue subleua. Scribebam Vismariae, e Museo, ad diem XIV. Ianuarii, Anni reparatae per CHRISTVM salutis MDCCXXXVIII, quem cunctis, in Numinis Beatissimi, sapientissima longe prouidentia, placide adquiescentibus, serenum, felicem, atque prosperum, piis precor uotis.

SERI-

SERIES.
OBSERVATIONVM. PARERGIS. HISCE.
CONTENTARVM.

- I. Brevis Animaduersio, in Petri Chauvin Definitionem Conscientiae.
- II. Meditatio Moralis, qua disquiritur: utrum Medicus, in casu necessitatibus, munere Obstetricis fungens, regulas Decori migret?
- III. Observatio Theologico-Philosophica, qua disquiritur: utrum Marius, falua conscientia, a Medico postulare queat, ut in salutem Coniugis, foetui uiuo, ac robusto, manus inferat uiolentas?
- IV. Solutio Quaestionis: An Medicus, falua conscientia, a Medico postulare possit, ut in salutem coniugis, foetui uiuo ac robusto, manus inferat uiolentas?

SYNOPSIS OBSERVATIONVM.

I.

Homo non potest uiuere sine lege. n. I. Conscientia quid? ex mente Becmani & Sandersoni n. II. Petri Chauvini definitio conscientiae, fauet Enthusiasmo. n. III. Nicolai Malebranchii opinio, de uisione Idearum in Deo, proxime accedit, ad placita Chauvini, de conscientia. n. IV. Philosophemata Chauvini, ad Atheismum, speciatim uero Spinozismum ducere uidentur. n. V. Ea tamen de causa, Chauvinus, iure, Spinozismi nequit postulari reus.

II.

Philosophia Moralis est pulchra. n. I. Eadem succincte laudatur. n. II. Quaestio excutienda proponitur. n. III. Doctrina decori, systematice non est inculcata, a ueteribus Philosophis. n. IV. Antiquiores, cum recentioribus, paucis contenduntur. V. VI. VII. VIII. Nonnulli, ex Recentioribus, Scriptores, Decorum illustrantes e. gr. Lambertus Velthufius, Christianus Thomafius, Friedericus Gentzkenius praedicantur. n. IX. B. Georgii VVolfgangi VVedelii, Politica Medica laudatur, & quaestio n. II. proposita affirmatur n. X. Rationes afferuntur n. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. Obiectiones diluuntur. n. XIX. XX.

III.

Calamitates coniugii adumbrantur. n. I. II. Ratio instituti edisseritur. n. III. Quaestio negatur, & causae, cur id ipsum fiat, recensentur n. IV. V. VI. VII. Mariti rationes, his, aduersas tenentes partes, afferuntur n. VIII. Ad illas, paullo curatius respondetur n. IX. X. XI. XII. seqq.

IV.

Quaestio proponitur n. I. Eadem negatur n. II. De conscientia Aduocati scripsit B. Samuel Stryckius n. III. Ad conscientiam Medici, pertinet quaestio proposita n. IV. Rationes negatiuae responsionis edisseruntur, & obiectiones profligantur n. V. VI. VII. seq. atque sic, Opusculo finis imponitur n. XII.

TEST

IESU, SECUNDANTE.

I.

BREVIS ANIMADVERSION

in

PETRI CHAVVINI

DEFINITIONEM CONSCIENTIAE.

I.

Quantae uitiorum sentinae, homo sibi relictus, nec salutaris gratiae Numinis luce collustratus, iaceat immerfus, vir longe celeberrimus IOANNES FRANCISCUS BUDDEUS egregie ostendit. (a) Patet inde, ipsius naturae aduersari, ut sine lege uiuat. (b)

(a) Vide Partem secundam Elementorum Philosophiae Practicae Cap. III.

(b) Lege Phoenicem Doctorum Iuris Naturalis, Perillustrem L. B. SAMUELEM de PUFENDORF Cap. I. Libr. II. de I. N. & G.

II.

Dum uero mortales, legem suis adplicant actionibus, non potest non, conscientia de earumdem bonitate
A uel

uel prauitate, sententiam pronunciare. Hanc lenim, iudicium hominis de seipso, cum IOANNE CHRISTOPHORO BECMANO (a) haut praeter rem adpello, & ROBERTVM SANDERSONUM (b) secutus, per facultatem, seu habitum intellectus practici, quo mens hominis, per discursum, rationis adplicat lumen, quod sibi adest, ad particulares actus morales, paullo plenius describo.

- (a) Confer huius Conspectum Doctrinae Moralis Cap. V. pag. 54, quo auctor doctissimus, ampliores meritis fuisset laudes, si, a permutatione Philosophiae, in fingendis ad regulam honestatis moribus uersantis, cum Theologia Morali, rectius sibi cauisset.
- (b) Vide B. IOANNIS FRIDERICI MAYERI, Theologi plane eximii, Bibliothecam Scriptorum Theologiae Moralis & Conscientiarum pag. m. 40. sequ. & Viri illustres CONRADI SAMVELIS SCHURZFLEISCHII, Germaniae quondam Decoris praestantissimi, Epistolas Vitembergae in Saxonibus Anno reparatae per CHRISTVM salutis MDCC. 8. editas. pag. m. 304.

III.

Tantum ergo abest, ut PETRVM CHAVVINVM (a) adferentem: conscientiam esse DEUM, menti nostrae infidentem, cum eaque intime differentem (b) heic audire liceat, ut potius eidem, omni adhibita uirium contentione, sit obnitendum. Enthusiasmo quippe, a Viris quibusdam longe celeberrimis (c) egregie prorsus descripto, ejus opinionem, admodum latam aperire portam, tam certum est, quam quod certissimum.

- (a) Confundendus hicce Auctor non est, cum STEPHANO CHAVVINO, celebri admodum Thesauri Rationalis, plus simplici uice editi, scriptore.
- (b) Vide ejus tractatum de Religione Naturali, a VVINCKLERO, BVDDIO, VRIGNIO, aliis confutati P. I. Cap. XIV.

(c) Hos

(c) Hospeculiari aliquando Obseruatione, placet recensere.

IV.

NICOLAUS MALEBRANCHIUS (a) subtilis ualde Philosophus, aberuditus, uel hanc obcausam, Fanaticismi postulatur, (b) quod contendat, nos, res omnes in DEO uidere (c). Cur itaque mitius sentiendum de CHAVVINO, cum mira inter utriusque sententiam, consensus reperiatur. Id quod breuibus, sequentem in modum ostendo: Vi conscientiae, de actionibus nostris iudicamus. Hae ad classem rerum spectant. Numen ergo, in intellectu hominum, iuxta CHAVVINUM habitans, sententiam feret, de operibus rationalium quae uocantur creaturarum, & quod inde sequitur, homines, suas actiones, in DEO, cum mente eorum intimius differente, uidebunt, dum conscientiae iudicium audiunt.

- (a) Vir hicce clarissimus, Presbyter Congregationis Oratorii Parisiensis fuit, & magnam, uarii generis scriptionibus, sibi parauit famam. In Philosophia potissimum secutus est CARTESIUM. Idcirco a GERARDO de VRIES, primarius sacrorum Cartesiani Epopta, uir Cartesianissimus, totusque abstractis meditationibus adfixus, item princeps in secta Cartesiana Vir, cuius nota sint in exornanda nouella sapientia, industria atque studium salutatur. Vide hujus Diatriben de Ideis innatis Sect. II. §. 4. & 9. nec non Sect. XIII. §. 8. In diuiniore autem disciplina, eius dogmata, Enthusiasmum sapiunt. Ex Anglis, uestigia MALEBRANCHII pressit IOANNES NORRISIVS in Tentamine Theoriae Mundi Idealis, ex Germanis LVTTICHAV in Pan-sophia & ex Gallorum numero, eundem pariter, haut raro secutus est BERNARDVS LAMY Presbyter Congregationis Oratorii non uno in libro. Impugnarunt illum, ANTONIVS ARNALDVS in Examine uerarum & falsarum Idearum, aliisque plurimis scriptionibus, Auctor artis cogitandi, IOANNES LOCKIUS in Operibus posthumis, PETRVS POIRETVS in Cogitationibus Rationalibus

Rationalibus passim, STAIRIVS in Physiologia noua Experimentati p. 32. & 66. celeberrimus Dresenensium Praesul VALENTINUS ERNESTUS LOESCHERUS, in Praenotionibus Theologicis Vitembergae MDCCVIII. 4. editis p. m. 125. seqq. Summe reuerendus Vir IOANNES GEORGIUS PRITIVS, peculiari de Enthusiasmo eius Disputatione Gryphisvaldiae MDCCX. 4. typis excusa, BASSELINVS in Dissertatione, de Origine Idearum gallice scripta, BERNARDVS LAMIVS Monachus Benedictinus, ceu ex Actis Eruditorum Lipsiensibus latino contextis idiomate Anni MDCCVIII. p. 358. & eruditissimi BVDDEI Instit. Theol. Moralis P. I. C. I. Sect. IV. p. m. 125. patet, alios ut in praesenti sicco transeam pede. Quod restat, elogium huius Viri, in laudatis iam Eruditorum Actis Anni MDCCXVI. p. 232. legitur & MDCCXIX. p. 529.

(b) Confer celeberrimi PRITH Disputationem supra citatam §. XVII.

(c) Proposuit hanc sententiam MALEBRANCHIVS, in Opere de Inquirenda Veritate, gallice primum ab auctore edito, latine uero deinceps uerso, a celebri Reformatorem Theologo IACOBO INFANTIO & Geneuae MDCXCI. in forma maiori quater partita, typis exscripto Libr. III. Cap. VI. p. m. 208. seqq. nec non Dialogo II. in Metaphysicam ac Dialogo IV. Conuersationum Christianarum, ut & in Responsione ad librum ANTONII ARNALDI, de ueris & falsis Ideis Cap. XIII.

V.

Neque soli Enthusiasmo, fauet placitum hocce CHAVVINI, uerum etiam cum Atheismo, speciatim Spinozismo (*) rationes eiusdem, satis arcto iunctae sunt foedere. Videantur saltem, quae de intellectu agente, V.C. IOANNES FRANCISCUS BVDDEVS in Parergis Historico-Theologicis p. m. 49. seqq. disputauit. Inde enim sole meridiano clarius patet, Stoicismum, in assertione CHAVVINI latere. Inter hunc autem & Spinozismum, miram plane dari harmoniam, dudum eruditi demonstrarunt.

(*) Pa-

(*) Paradoxa multis haut immerito uidebitur haec positio, quoniam certum est, Enthusiasmum & Atheismum, longo a semetinuicem distare interuallo. Enimuero, paradoxa etiam esse uera, clamat experientia. Eadem uidelicet hic luditur fabula, quam MALEBRANCHII Philosophia, nobis sistit spectandam. Dogma huius, quo contendit, homines cuncta in Deo uidere, Fanaticismum, iudice Viro doctissimo IOANNE GEORGIO PRITIO, haut sine causa sapere perhibetur. Eandem uero sententiam, pariter ad Spinosismum uiam sternere, obseruauit laudatus Scriptor l. c. §. XVI. IACOBVM BOEHMIVM, illud hominis portentum, in Fanaticorum castris militasse, quis ignorat? Nihilo tamen secius, paria illum cum SPINOZA docere, GVSTAVVS HERVVECH peculiari Tractatu, de Atheismo Fanaticismi, siue BOEHMII Naturalismo & Spinozismo MDCCIX. 4. edito euicit. Immo & in ipsa Theosophia, Deismum deprehendit V. CL. IOANNES GEORGIVS HOCHEISEN, in Disputatione Theologica, sub praesidio B. IOANNIS GEORGII NEVMANNI, Praeceptoris mei, post fata etiamnum sancte colendi, Vitembergae MDCCIX. 4. cum orbe erudito communicata. Quamuis igitur Enthusiasmus & Atheismus, inter se, non in omnibus conueniant, nihilo tamen secius, ille, haut raro uiae loco est, qua, ad hunc pergitur. Uterque rerum ex DEO emanationem crepat, & in metamorphosi mundi in DEUM adornanda, assidue uersatur, & quam diligentissime elaborat.

VI.

Idcirco tamen nolim, doctissimum CHAVVINVM, Sectatoribus BENEDICTI de SPINOZA annumerare. Toto quippe coelo differunt haecce duo: Sententiam fouere, ex qua, per legitimam consecutionem, Spinozismus elici possit, & SPINOSAE asseclam esse. Multi frequenter admodum, animam, Stoicorum phrasi, diuinae particulam aerae appellant, qui βδελύγμα atheismi, hac locutione uelati, non uident. Nonnulli iusto incautius loquuntur, etsi satis bene sentiant. Alii, omnis generis

A 3

confe-

confectaria (*) ex hypothefibus suis, prono fluentia al-
ueo, nequeunt praeuidere. Addo, neminem mortalium,
fi a Scriptoribus sacris abeamus, adeo esse circumfpectum,
ut non alicubi impingat. Incautis quandoque nonnulla
excidunt, quae accuratio rei confideratio damnat, curis
posterioribus, priorum maculas eluentibus. Et lyncem
uifu superantes, ipsoque oculatiores Argo, ab omnibus
in uniuersum erroribus, neutiquam sunt immunes. Plu-
ribus enim intentus, minor est ad singula sensus. Quid
ergo mirum, & CHAVVINVM heic peccasse, aliis cogi-
tationibus, nimis immerfum.

(*) Rectius utique rebus suis consulerent, qui controuerfiarum aristas
fricant ac terunt, si abstinere, aduersarios, quibuscum congre-
diuntur, mole immensa consequentiarum onerare. Consequutio-
nes quidem, iusto elicatas modo, ostendere dissentientibus, iu-
ftitiae legibus minime repugnat, ita tamen, ut longius paullo
iubeantur abesse, ex intempestiuo & feruido nimis zelo profe-
ctae, haeresium, atheismi etc. imputationes, propter rationes
supra allatas. Aduersariis autem pariter incumbit, principia,
debito animi candore, ceu homines ueritatis studiosos decet, cor-
rigere, ex quibus, monstri plenae conclusiones clare ipsis osten-
sae oriuntur. Vtinam hoc probe penes animos reputarent suos,
Doctores Reformati. Aegre illi ferunt, confectaria, quae No-
strates, ex illorum doctrinis, exempli causa, absoluto Decreto,
ab ipso met CALVINO, ridicula & semetipsam perimente, ac
euertente locutione, *horribile Evangelium* appellato, fluere,
fatis distincte urgent. Negant quidem, sese ita sentire iniurias sibi il-
latas ab iis atrocissimas, queruntur & clamant, qui consecutiones,
ex hypothefibus ipsorum deriuatas, iisdem obiciunt Sed quam-
diu, sua non emendant principia, nihil plane, bello conclusionibus
inde fluentibus indicto, proficient. Inepti sane Disputatoris no-
men meretur, quisquis demum ille fuerit, qui praemissis Syl-
logismi concessis, conclusionem, magno nisu, praelargis pul-
monibus, & ingenti uocis ac laterum contentione, haut eru-
bescat negare.

VII. Cum

VII.

Cum itaque plane non certo constet, neque extra omnem, dubitationis aleam positum sit, CHAVVINVM, latentem in definitione conscientiae Spinozismum, uidisse, aut agnouisse, nomen eius, catalogo Sectatorum SPINOZAE ut inferam, merito mihi duco religioni, quamvis positio illius, haut obscure ad opinionem maledicti Iudaei ducere uideatur. Non tamen necessarium esse arbitror, fundamentis, quibus conscientiae definitio, ab erudito hocce Viro, in scenam producta, nititur, subuertendis, operam intempestive prorsus ludere, aut inutiliter perdere. Quae enim celeberrimus BVDDEVS Cap. V. Dissertationis suae sollemnis, sub moderamine B. IOANNIS VIL-ELMI BAIERI, Halae Maddeburgicae MDCXCV. habitae, commentatus est, (*) erroris huius, non saltem stirpes incidunt, uerum etiam radices euellunt, & semina ipsa elidunt.

(*) Ultimum ista Exercitatio occupat locum, in Parergis Historico-Theologicis, Halae MDCCIII. 8. impressis.

II.

MEDITATIO MORALIS.

qua
disquiritur:

Vtrum Medicus, in casu necessitatis, munere obstetricis fungens, regulas Decori migret?

I.

Philosophia, quae in moribus uersatur fingendis, natia gaudet pulcritudine, atque idcirco despicit, summa, quamuis cum cura, aliunde quaesitos colores.

Res

Res abiectae, Rhetorum ornamenta poscunt. Moralis autem Philosophia, splendidissimum abs immortali Parente suo nacta est iubar, adeoque sollicita praedicatione haut egere uidetur. Quapropter, in uastissimum, qui laudibus eiusdem patet campum, nolo exspatiari. Praestat me quidem iudice, ut potius dignitas illius, tacita ueneratione colatur, quam ut splendor eiusdem, inepta loquacitate deteratur.

II.

Augustum arctis nequit cœrceci finibus imperium, & quo cellior est Scientia, eo ampliori gaudet theatro. Aedificium nimis spatiosum sua corrui mole, & machina iusto maior, celeriter nequit moueri. Alia autem ratione, cum doctrina morum est comparatum. Absque molestia uastissimum illa decurrit campum. Solem imitatur, impura etiam loca, sine ulla labe, suis illustrantem radiis. Vitiorum quippe sordes, absque puritatis suae iactura, diligenter rimatur. Scorias ab auro & paleas a tritico, probe nouit separare. Firmior ad haec est, quam ut uarii generis laboribus frangatur. Tradit non solum officia hominis erga semetipsum, alios mortales, uerum etiam, obligationem, qua Conditori orbis, Numini scilicet Beatissimo tenemur obstricti, euidenter docet, & principia iusti, honesti & decori, una cum regulis prudentiae, perspicue inculcat.

III.

Fontem ea de causa, Philosophiam Moralem haut immerito dixeris, ex quo, quatuor saluberrimi scaturiunt riui, & arborem bonae frugis iure salutaueris, quatuor eximiis plane ramis, oculos Spectatorum oblectantem

tem. Missis iam iustitiae, honestatis, & prudentiae regulas, ad decori leges, paucis iuuabit attendisse, quoniam inpraesenti animus est disquirere: An Medicus in casu necessitatis, munere obstetricis fungens, decori regulas migret, easdemque transgrediatur?

IV.

Etsi autem diligenter ualde, nostris praecipue temporibus, ea, quae de moribus praecipit, Philosophia, sic exulta, neutiquam tamen licet diffiteri, decorum tantum nondum luce gaudere, quanta, honestum & iustum coruscant. Veteres quidem, saepius decori faciunt mentionem: at distinctas & claras, de eodem, non tradunt praeceptiones. Id quod in aliis pariter scientiis, obseruare neglexerunt. Antiquiores quippe, methodo systematicae, parem cum recentioribus, non impendisse operam, nemo fortassis, nisi anteceptae opinioni, de omnibus numeris absoluta ueterum praestantia, nimium immerfus, indubium uocauerit.

V.

Media incedere uia, tutissimum semper iudicatur. Veteribus idcirco debita non est, eripienda laus. Neque tamen recentioribus, omnem in uniuersum diligentiae & acuminis gloriam, licet denegare. Explosum ab eruditis, Naturae Senium, caecis admiratoribus antiquitatis, nonnisi lubricum ualde potest esse fundamentum. Arenae excelsum superstruit aedificium, cuiuscunque sententia, hacce fabula nititur. Absit a nobis, ut omnia ueterum cogitata, auri, recentiorum uero meletemata, carbonum loco habeamus. Nondum solertia antiquorum, ita ueritatis exhaustit thesauros, ut nullae amplius
B hodiernis

hodiernis Scriptoribus restent minerae, quas impigro ausu possint scrutari.

VI.

Demus, secula, a nostris remota, magnorum feracissima fuisse ingeniorum; inde tamen nondum sequitur nostri auctores aevi, inuita quod aiunt Minerua, aggredi cuncta. Fuerint ueteres Oedipi, recentiores eapropter, ad Daui familiam haut spectabunt. Nihil hodie dici posse, quod non dictum sit ante, tritum est uerbum, regulae Philosophorum robore carens. Falsitatem quippe eiusdem, post IOANNEM de HISPANIA (a) V. C. IACOBVS FRIDERICVS REIMMANNVS (b) idoneis rationibus demonstrauit.

- (a) Vide P. II. libri de erroribus popularibus Cap. IX. Variis eruditus hicce Gallus, innotuit scriptionibus, ingenii admodum acuti, testibus luculentissimis, etsi soliditatem, in uariis eiusdem cogitationibus, iure fortassis, liceat desiderare. Quidquid tamen huius rei sit, pulchra facies esse non desinit, quam una uel altera pingit macula, & laudem merentur IOANNIS de HISPANIA libri, utut cuncta in iisdem, seuerum sustinere examen nequeant. Austeri nimium illi sunt Catones & agrestes ualde Aristarchi, qui imbecillitatis ac Imperfectionis humanae prorsus immemores, exiguos, in uenusto quodam corpore naeuos, canum instar rabi-dorum, acri mor-su insectantur. Comitas, eruditam & litteris probe excultam ornat mentem. Morum autem feritas Ismaelitica, Cyclo-pum societatem, ceu propriam sibi sedem ueneratur. Litteratorum idcirco Republica, merito haec pestis bonarum mentium est proscribenda, eiusdemque finibus, plane arcenda.
- (b) in praefatione, tentamini Introductionis in historiam litterariam antediluuianam praemissa,

VII.

Palma in medio est posita. Veritas a multis inueniri potest,

potest, & nulli mortalium, competit sapientiae monopolium. Pygmaei, nonnunquam longius prospiciunt gigantibus, & discipuli quandoque, magistros & praeceptores suos superant. Suum cuique tribuit iustitia, neque ullum, suo priuat iure aequitas. Soli non sapuerunt ueteres, nec soli desipiunt recentiores. Intra pariter & extra muros peccatur Iliacos. In nonnullis, antiqui, post se relinquunt modernos. In quibusdam pariter, antecessores, a suis successoribus uincuntur.

VIII.

Paucis: Veteres materiam aedibus profuturam collegerunt. Recentiores, ligna & trabes combinando, aedificia exstruxerunt. Illi, uaria inuenerunt: hi inuentis priscorum, non contemnenda addiderunt, eademque mirum in modum ornarunt. Illorum scripta, siluas & prata: horum libri, hortos & uiridaria referunt. Illi libera, hi uero concinniori paullo utuntur methodo. Illi, hinc inde errantes quasdam, de decoro pariter cogitationes, scriptis consignarunt, hi autem, ordine iusto, hanc doctrinam, exposuerunt.

IX.

Palmam tamen reliquis dubiam fecere, LAMBERTVS VELTHVSIVS, CHRISTIANVS THOMASIVS, & FRIDERICVS GENTZKENIVS. Primus patria fuit Vl-traiectinus, CARTESII pariter atque HOBBSII defensor (a) SPINOZAE autem aduersarius (b) ualde celebris. Opera eiusdem coniunctim, in duas diuisa partes (c) & latino uestita idiomate Roterodami MDCLXXX. 4. sunt edita. Inprimis uero huc spectat, VELTHVSII tractatus moralis, de naturali pudore & dignitate hominis, una cum Epistolica Dissertatione, de principiis iusti & decori.

decori. Alter, nempe illustris THOMASIVS, doctrinae de Decoro, clariorem VELHVSIO, foeneratus est lucem, partim in Doctrinis fundamentalibus (*Grund Lehren*) partim in fundamentis Iuris Naturae & Gentium, partim etiam in Cautelis circa Praecognita Iurisprudentialiae. Tertius denique, Introductionem suam in Philosophiam Moralem, in tres diuisit sectiones, quarum prima, principia Iusti, secunda Honesti leges, & tertia regulae Decorij exponuntur. (d)

- (a) CARTESII partes defendendas sibi sumsit, in Initiis primae Philosophiae, Dissertatione de Finito & infinito, Demonstratione, qua aduersus IACOBI du BOIS Nuditatem Philosophiae Cartesianae detectam, ostenditur, neque doctrinam de quiete solis & motu terrae, neque Principia Philosophiae RENATI des CARTES, uerbo DEI contraria esse, nec non in luculentiori probatione, quod neque doctrina de quiete solis ac motu terrae, neque principia Philosophiae CARTESII, uerbo DEI contrarientur, scripta contra IACOBI du BOIS, Noxam Philosophiae Cartesianae, HOBBSII autem patrocinium in se suscepit VELTHUSIUS, in Dissertatione Epistolica, de Principiis Iusti & Decorij.
- (b) Huius quippe Tractatui Theologico-Politico & Ethicae, librum de cultu naturali & origine moralitatis opposuit.
- (c) Patet ex his Operibus, VELTHVSIVM, non uni saltem semet addixisse litterarum generi, uerum potius, Theologum, Medicum & Philosophum egisse. Vtrum autem, in cunctis, ad quae animum appulit doctrinae generibus, prosperis aequae usus sit successibus, aliorum esto iudicium.
- (d) Praemissis Tractationi de Decoro Prolegomenis, eandem CL. GENTZKENIVS, decem Capitibus complectitur. Horum I. naturam Decorij, eiusque fundamentalem tradit Propositionem. II. Christianorum Decentiam explicat. III. Gentium describit Decorum. IV. Decorum hominum qua talium edisserit. V. Iuuenum pariter ac Senum illustrat Decorum. VI. in Decentia Maris ac Mulieris uersatur. VII. Decorum Mariti & Vxor-

ris

ris/proponit. VIII. de Decentia Clericorum praecipit. IX. Decorum Principum ostendit, & denique X. de Nobilium & Eruditorum Decoro est sollicitum.

X.

Etsi igitur nullus mihi adhuc innotuēsit Scriptor, qui Medicorum Decentiam, data edisseruerit opera, nisi huc referre uelis, illustri Viri B. GEORGII VVOLF-HANGI VVEDELII Politicam Medicam, hucusque in MSCto latentem; nihilotamen secius, Medicum in casu necessitatis, citra uiolationem Decori, parturientibus opem ferre, atque adeo obstetricis munere, fungi posse, nullus dubito affirmare. Decorum quippe, in actionibus externis indifferentibus uersatur. Quando autem Medicus in casu necessitatis, munia obstetricis obit, actionem non indifferentem, sed potius iustam ac honestam plane patrat, quam idcirco, regulae Decori non moderantur.

XI.

Clarum magis quod dixi fiet, si saltem, ad sequentem paullo accuratius probationem, animum aduertere placeat. Leges decori, uniuersam morum doctrinam non exhauriunt. Dantur enim praeter illas, una cum regulis prudentiae, etiam Principia Iusti & Honesti. Haec peculiari, sibi que proprio, ut cum Philosophis loquar obiecto, debent gaudere. Cum itaque Principia Iusti, in actionibus iustis, & leges Honesti, in actionibus honestis uersentur, nil aliud restat, quam, ut regulae Decori, actiones quae uocantur indifferentes moderentur ac dirigant.

XII.

Extra ditionem suam, Princeps leges ferre nequit. I-

B 3

dem

dem dicendum, de doctrina Decori. Indecorum nimis, immo iniustum esset, si illa, extra ciuitatem suam, ius dicere conaretur. Suum cuique. Habet quod agat Decorum, in actionibus, ceu audiunt, indifferentibus. Verecundius adhaec est, quam ut alienis sese immisceat negotiis. *πολυπραγμοσύνη*, non decet, pulcram hancce disciplinam, quae terminos ac limites suos, nunquam egreditur. Falcem quippe, in alienam mittere messem, criminis loco habet nefandi, neque cupit, quadrata miscere rotundis.

XIII.

Vbi nulla lex, ibi nulla eiusdem transgressio. Decorum in rebus iustis, leges non fert. Quae ratione igitur Medicus, in casu necessitatis, parturientibus obstetricis instar opem ferens, a Decoro queat aberrare, dum actionem iustam exercet, nullo prorsus modo, uidere possum.

XIV.

Vel, si magis Syllogistica concludendi ratio tibi placeat, licebit, sequentem in modum, terminos colligere: Quaecunque Philosophiae Moralis pars, solas actiones regit indifferentes, illa, de iustis nulla tradit praecepta. Atqui doctrina Decori, solas actiones regit indifferentes. Ergo illa de actionibus iustis, nulla tradit praecepta. Propositio, sua radiat luce. Assumptum uero, idoneis niti fundamentis, ita euinco: Si Principia Iusti, Honesti & Decori distinctas efficiunt disciplinas, sequitur, quod quaelibet illarum, peculiari gaudeat obiecto formali. Atqui uerum est prius. Ergo etiam posterius.

XV

De prioris ueritate, nemo, uel leuiter saltem, moralis Philosophiae noticia tinctus dubitat. Neque est, quod quis

quis, nexum prioris pariter ac posterioris, debilitate sibi propria laborare contendat. Disciplinas enim, obiecto, uti salutatur formali, a semet inuicem differre, & ii norunt, qui nondum aere lauantur. Formalia autem Principiorum Iusti Honesti & Decori obiecta §. XI. indicaui. Aut ergo negandum, haecce Principia, peculiare efficere disciplinas, aut fatendum, res indifferentes, singulare obiectum doctrinae de Decoro esse, quemadmodum actiones iustae, ad Principia Iusti, & honestae, ad regulas Honesti pertinent.

XVI.

Putidum nimis foret, his diutius uelle immorari. Pergo potius ratiocinando: Quaecunque disciplina, de actionibus iustis, non praecipit, illa easdem non prohibet. Atqui disciplina Decori, de actionibus iustis non praecipit. Ergo illa easdem haut prohibet. Fluit hinc alia argumentario: Quaecunque disciplina, actionem iustam non prohibet, illa non uetat Medicum in casu necessitatis, munere obstetricis fungi. Atqui disciplina Decori non prohibet actionem iustam. Ergo illa non uetat Medicum, in casu necessitatis, prouinciam obstetricis ornare. Propositionis ratio euentissima est, quoniam eiusmodi actio Medici, iustae actionis nomen, summo iure meretur.

XVII.

Duplici quippe, ad eandem obligatione, medicinam faciens, obstrictus tenetur, quarum alteram generalem, alteram uero specialem licebit salutare. Natura communis, qua mortales gaudent, illos arctissimo sibi inuicem deuincit nexu, & ualido eosdem iungit foedere. Foederati mutua sibi debent auxilia. Horum alia, alii necessaria magis sunt. Ea quae faciunt, ad propellendam uim illatam uel inferendam, necessitate superant illa,

la, quae ad laesionem tertii spectant. Idcirco homo, homini, in amoliendis, quantum fieri potest periculis debet manus porrigere auxiliatrices. Quo maius bonum, cuius iactura imminet, eo alacrior eiusdem defensio parari meretur. Sanitas, insigne admodum est bonum. Maius illa, merito erit censenda suo uita. Haec duo ubi periclitantur, neutiquam esse decet segnem atque remissum. Vnde prono sequitur alueo, in partu praecipue difficili, opem, parturientibus quantocyus esse ferendam, cum ille, damnum uoletudinis, quinimmo, iacturam uitae ipsius, secum trahat comites.

XVIII.

Medicus igitur, qua homo, in eiusmodi rerum discrimine, suum salua conscientia auxilium, foeminis, lapsus poenam satis acerbam sentientibus, nequit denegare. Intenditur haecce obligatio generalis, paullo specialiori, eademque mirum in modum firmatur, ac haut una ratione roboratur, si ad Medicum quatenus est talis, obiter saltem attendamus. Parturientes quippe, iure ceu audit perfecto, posse opem Medicinae sacris operatum postulare, & quod inde salua ueritate licet colligere, artem exercentes salutarem, obligatione pariter perfecta teneri, in casu necessitatis, munere obstetricis fungi, adeo certum est, ut nulla plane id ipsum, probatione uideatur indigere. Quod si quis tamen illam requirat, & in re clara, nihilosecius, lumen pellucidius desideret, illi sequentem propono demonstrationem: Cuiuscunque officii ratio postulat, ut uitae & uoletudini hominum, pro uiribus consulat, ille etiam obstrictus est, in casu necessitatis, partui uicinis, instar obstetricis succurrere. Atqui muneris, quo fungitur Medicus conditio requirit, ut uitae & uoletudini hominum sedulam, det operam. Ergo ille pariter tenetur, parturi-

parturientibus, in casu necessitatis, instar obstetricis succurrere. Propositionis tanta est euidencia, ut maior esse uix queat. In partu enim difficili, sanitas & uita, in discrimen minime spernendum adducuntur. Assumptum quoque, nemo, nisi cum ratione uelit insanire, poterit in dubium uocare.

XIX.

Sed audio cateruam obstetricum, suos hoc pacto circulos turbari clamantium. Enimuero, frustra ineptis hisce querelis, nimium sibi tribuentes mulierculae, aures meas obtundunt, ac tantum non laedunt, cum non ordinarium, uerum saltem extraordinarium, Medicis uindicem obstetricandi officium. Magno necessitas gaudet fauore, neque arctis adeo limitibus, imperium illius potest coerceri. Duro itaque eiusdem telo, puerperas urgente, ad sacram Medicorum anchoram, erit confugiendum. Vtinam obstetrices, suam profundius callerent attem, & scientiae, quam profitentur arcana, intimius essent rimatae, neque saepius, crassam prorsus ignorantiam, in rebus ad proprium spectantibus forum, incautius proderent, atque se indignas plane, quibus uxorū salus possit commendari, non sine turpitudinis labe, & foeda ignominiae nota demonstrarent. Tali enim ratione, & pudori matrum delicatularum pariter, ac plus iusto fortassis timidiuscularum, tanto rectius consuleretur, & arti salutari operam nauantes, securius, a parturientium corporibus remoueri, earumdemque liminibus, paullo longius possent arceri.

XX.

Neque est, quod quis existimet, Scriptorem Gallum
C qui

qui uernaculo sibi idiomate, Lutetiae Parisiorum MDCCVIII. 12. de indecoro uirorum obstetricandi officio edidit librum, rudibus nostris obstetricibus patrocinari. Quamuis enim, inscriptio nimium generalis, iisdem fauere uideatur, ipsa tamen opusculi inspectio, aliter docet esse iudicandum. Casum siquidem necessitatis, auctor, disertis excepit uerbis. Quapropter aduersas neutiquam mihi tenet partes, sed potius amice mecum consentit. Praeterea Gallus noster, non omne in scribendo tulit punctum. Idcirco, calamum in eundem strinxit, de la MOTTE, Chirurgus Gallus, uariaque in eius commentatione, atro notauit carbone, in Dissertationibus gallica indutis ueste, quae Parisiis MDCCXVIII. lucem uiderunt.

III.

OBSERVATIO THEOLOGICO-PHILOSOPHICA,

qua disquiritur:

Vtrum Maritus, salua conscientia, a Medico postulare queat, ut in salutem Coniugis, foetui uiuo ac robusto, manus inferat uiolentas?

I.

Vxoris uocabulum, non uoluptatis, sed dignitatis potius nomen esse, non abs re, plurimi eruditorum arbitrantur. Sequitur inde, non quidem concubitus, mutuam tamen partium ceu audiunt contrahentium consensionem, facere matrimonium. Neque hoc saltem in casu, supra allatum ualet effatum, sed etiam

etiam de quamplurimis, ad conditionem uxorū pertinentibus, ſalua ueritate poteſt affirmari. Quamuis enim, ex coniugio, uarii generis uoluptas, in pulcriorem quoque redundet ſexum, ſaeppiſſime tamen contingit, ut acerbiffimis plane doloribus, eadem diluatur, & non una ratione diſtinguatur. Ita quippe cum hominibus comparatum eſt, ut induciis potius, quam ueri nominis pace fruantur. Morborum agmina, quibus cum miſeri conſiſtantur mortales, nunquam animum nos laedendi exuunt, etſi quandoque, per breue temporis ſpatium, faceſſere nobis negotium intermittant. Coelum poſtquam detonuit, ad mitiorem & ſereniorem paullo faciem redit. Enimvero, non diu durat ſaepius iſthaec tranquilla coeli conditio. Quo nitidius antea ſplenduit, eo denſiori ſtatim caligine obducitur. Perfectum in hac rerum univerſitate non reperitur gaudium. Lacrumis enim miſcetur, & gemitibus turbatur.

II.

Inprimis uero, debilior ſexus, uariis laborat incommodis, ſibi met propriis. Partus dolores huc ſpectant, adeo quandoque acerbi, ut ſibi mortem pariant matres, dum uiuos enituntur foetus. Pereunt tunc, cum pariunt, & dum nati oculos aperiunt, genitrices eoſdem claudere coguntur. Aliis uitam dando, propriam amittunt uitam, ipſa morte ſua, bene de infantibus merentes. Exeunt mundo, poſtquam foetus illum ſunt ingreſſi, & ibi metam reperiunt, ubi ſuum nati curſum ordiuntur. Simulac hi, in aëre libero respirare incipiunt, illae exſpirant. Infantes materni carceris pertaeſi, in libertatem uindicantur, & matres, mortis pallidae uinculis conſtringuntur. Illi in luce uiuunt, hae autem ſpiffis oppreſſae

pressae iacent tenebris. Lacrumis madent oculi, quoties tristem genitricum paullo penitius considero sortem, quarum fata, liberi accelerant. Ingrati hos postulare animi, nisi certo certius constaret, inuitos plane, piis matribus, necem parare natos, quibus illi, post Benignissimum Numen, usuram uitae, qua gaudent, summo iure debent. Flebilior longe cernitur conditio, quando mater grauida, simul cum foetu, diem obit supremum. Tunc quippe, uterus, non solum carceris, uerum etiam sepulcri rationem habet. Infans matrem insimul causam uitae & mortis agnoscit, & genitrix, duplici, eodemque atrocissimo affligitur dolore, cum duplex, in suo corpore extingui cor, misera plane experientia edoceatur.

III.

Quomodo heic maritus sese possit gerere, uxorem amans pariter ac prolem, quilibet, uel me tacente, satis clare sentiet, si saltem, ad uehementiam amoris coniugalís aequae ac paterni, aliquantisper attenderit. Impotentia affectus flagrantissimi, quo in uxorem fertur, facili illum excitabit negotio, ut coniugi consulatur, ad periti cuiusdam Medici opem, quantocyus implorandam. Desiderabit fortasse, ut, cum alias uxor, una cum foetu deberet perire, Medicus, uiolentas infanti uiuo quamuis ac robusto, inferat manus, & in partes illum dissecet, ne coniux uitam amittat. Sequens hinc oritur quaestio: Vtrum maritus, salua conscientia, a Medico postulare possit, ut in salutem coniugis, foetui uiuo ac robusto, manus inferat uiolentas? De qua quid sentiam, statim sum expositurus. Aliorum enim opiniones, ut operose conquiram, a moribus meis abhorret. Solis heic rationibus, unice standum erit. Magnis nominibus eruditum

rum Virorum debeo cultum, ueritati autem obedientiam. Scriptores laudibus digni, a consiliis mihi erunt. Reuelationem uero & Rationem, ceu legistatores uenerabor. Faxit modo, Benignissimum quod cuncta nutu suo moderatur Numen, ut feliciter alea cadat.

IV.

Statum caussae, circa quaestionem supra propositam, ut multis in praesenti exponam uerbis, superuacaneum prorsus esse arbitror. *κρίνωμενον* quippe, nullis inuolutum est ambiguitatibus, atque adeo, omnem plane respuit explicationem. Idcirco, ad ipsam mox progredior quaestionem, illamque esse negandam, firmiter statuo. Maritus enim, triste eiusmodi officium, a Medico poscens, causa moralis homicidii euadit, & conscientiam, periculi pleno fauciam reddit uulnere.

V.

Patet hoc, ex definitione caussae, uti uocatur moralis. Haec uero, iuxta probatissimos Philosophiae, quae salutatur primae Doctores, eiusmodi est Principium, quod quidem effectum, sua actione immediate non attingit, eius tamen productionem, siue bene, seu male sese gerendo, quoddammodo promouet, sic ut iste, proinde ipsi imputetur, ac si eundem, immediate, sua produxisset actione. Descriptionem hanc, ad praesens negotium, optime applicari posse, quilibet, uel me tacente uidet.

VI.

Ad haec, affectus ille tenerrimus, quo parentes in suam feruntur, ac tantum non rapiuntur prolem, uehementer laeditur, si maritus, necem foetus uiui, a Me-

C 3

dico

dico desideret, ut uxoris saluti consulatur. Amor ille, a Benignissimo huius Vniuersitatis Parente, pectoribus mortalium sapienti admodum consilio est insitus, ut hocce ueluti condimento, acerbae prorsus molestiae, quas liberorum caussa, parentes coguntur deuorare, dulciores gratioresque palato eorum redderentur. Ipso igitur naturae ductu, genitores ad alendam, fouendam, ornandamque pro uiribus sobolem suam, spem illam posteritatis, dulcissima ista amoris pignora coniugalis, & spirantia eiusdem simulacra, mouentur, & rectae rationis pariter dictamine obstringuntur, atque Sacrarum quoque litterarum lumine, ad id ipsum inflammantur. Variis hisce laboribus impar longe animus, abstineat potius a procreatione liberorum, & carnis cupiditates, casti coelibatus freno cœerceat, quam ut deinceps, negligentia & crudelitate, in prolem suam turpiter uelit grassari, ac naturae ipsi, bellum indicere funestissimum.

VII.

Blandissimo quippe ac mollissimo parentis nomini, cum truci carnificis uocabulo, nescio quam prae se ferente immanitatem, prorsus male conuenit. Nec suauior genitoris inter, & homicidae actiones, datur consensio, & ingratus plane auribus cultorum uirtutis, iste est hymnus, quem, impotentia amoris erga coniugem, abrepti nimis in transuersum mariti os canit, dum uxorem unice loquitur, ac uitae foetus inhiat, illiusque sanguine, sua cupit madere labra. Seuera illum idcirco compellant uoce: Tune es pater, qui in propria saeuire uiscera, nil quidquam dubitas? An ideo genuisti, ut qui uitam tibi debuit, idem & mortem tibi ferat acceptam? Praestitisset non generasse, quam petere, ut
genito,

genito, manus uiolentae inferantur. Hortulanus, arborem a ſe plantatam fouet, omnique eidem proſpicit uirium contentione. Tu autem, foetum, tuo ortum ſanguine, in partes ſecari, in fruſtra diſcerpi, in articulos reſolui deſideras, eundemque dilaniatum! miſere, uel mille mortes experiri optas, ut fati faucibus coniux eripiatur.

VIII.

Enimuero, audire mihi uideor, infelicem ualde eiſmodi maritum, uariis coloribus, ſuam pingentem cauſam, & plus ſimplici uice, repetitis gemitibus, ſuos diſtinguentem, ac ueluti interpungentem ſermones. Non ſum, inquit, adeo crudelis, ut ſanguinem foetus, ab uxore mea concepti, & multiplicibus cum moleſtiis, ab eadem, per diuturnum ſatis menſium nouem ſpatium, utero geſtati, ſitiam, atque ex acerba iſtius morte, uoluptatem capiam, furiis, quam genitore digniorem. Infra mutarum ſortem animantium, me metipſum abiicerem, hominisque naturam prorsus exuerem, ſi talia mente agitare conſilia. Optarem potius, utinam haberent mea quo caderent uota locum, in lucem edi prolem, coniuge ſalua, incolumi & ſeros per annos ſuperſtite. Mille utrique & foetui & matri figere oſcula paratus eſſem, nihilque eorum, temere uellem intermittere, quae mariti & patris nomina, aequae mihi cara, poſſent a me requirere. Sed cum uideam, amantiſſimae uxori, ultimam imminere horam, immo utrique & proli & coniugi, triſti admodum fato eſſe pereundum, niſi illa, a Medico in partes ſecetur, ex duobus malis, eligere uolo ninus. Prudentis eſt, dum omnia in tuto nequeunt collocari, ad potiora animum appellere ſeruanda.

In

In aedium ruinis, saniores mortalium, hocce instituto utuntur. Coniugem, liberos, gemmas, aurum, argentum, ceteraque magno constantia pretio, funestiseripiunt, quantum licet flammis. Aegre quidem reliqua, edaci relinquuntur igni, duro tamen necessitatis telo, urgente miseros possessores, aliam ingredi uiam nequeunt. Idem & ego meditor. Extrema spe pendent res meae, & ex arena iam capiendum erit consilium. Aut ergo dulcissimae coniugis iacturam pati, aut mihi, nondum uisae proli, uim inferre, aut utriusque, ultima exspectare cogor fata. Varii generis calamitates, agmine quasi quodam facto, me obruunt opprimuntque, ac tristitia mihi omnia minantur. Frangitur animus hacce malorum cohorte, & sede sua, huiusmodi oneribus impar longe ferundis, deturbatur. Integram Numinis iram effugere, in praesenti non licet. Vnum autem & alterum eiusdem ictum declinare, quis iure, in sinistram partem interpretabitur? Sine uxore uero uiuere, mortem ipsam, acerbitate superat. Planctibus omnia undiquaque personabunt, lacrumae mea exedent lumina, & moeroris labyrintho implicitus haerebo. Adhaec, coniugis mors, mihi parabit sepulcrum. Tanta enim animorum consensione, in hunc usque diem uiximus, ut uerisimile propemodum uideri queat, unicam, duplex nostrum corpus rexisse animam. Prolixa etiam uxoris in me exstant merita, quibus praedicandis, nullam hominis aetatem, facile suffecturam esse, arbitror. Comiter quippe semper me habuit, dictoque sine intermissione fuit audiens, & Saram, matronarum decus prisci longe eximium aevi, mira profecto exscripsit similitudine. Satiус igitur & consultius duco, ut foetus uitam perdat, incolumi matre, quam ut ambo, diem obeant supremum.

Hor.

Hortulanus, ne arbor faciat uitium, fructibus eamdem exuit, illarumque liberat pondere, ne nimio pomorum onere pressa, ante diem frangatur. Nauta pariter, potiorum uitae & nauis, quam mercium habet rationem. Irati propterea maris fluctus, hisce muneribus placare, nil quidquam dubitat. Scio quid debeam sociae thori, multis mihi cognitae beneficiis. Neque tamen me fugit, quid soboli, sit praestandum. Dum utrumque secum inuicem contendo officium, teneriori me erga uxorem, abripi sentio affectu. Plura dicere cupienti, lingua faucibus haeret, & uerba, largo lacrumarum imbre obruta uerius, quam, leuiter saltem conspersa, praecipiti lapsu merguntur. Vsque adeo uerum esse, πολυδρόμη, illud, quo paruae curae loqui, magnae contra stupere perhibentur, tristi edoctus experientia, haut obscure deprehendo. Hucusque ille.

IX.

Neque tamen sic, suis nudatam rationibus, aut praefidiis, quibus nitebatur, excussam esse arbitror, sententiam, supra abs me propositam, quidquid etiam contradixerit maritus, paragrapho superiori, in scenam productus, quem in posterum, uocare TITIVM licebit. Pigmenta corrasit ille, & lunonis loco, nubem est amplexatus. Nolim isti, omnem prorsus ingenii laudem eripere. Sed, ut iudicandi uim, ipsi tribuam, admodum difficulter, a me impetrare possum. Coloribus enim usus est nimium dilutis, qui facili negotio abstergi possunt, & molem excitauit, arena instabili ac lubrica ualde, leuiter saltem suffultam. Vt igitur illam, in praesenti subuertam, haut adeo necessarium erit, cum culpa architecti, uel sua sponte, ruina minetur. Simiae, foetus

D

suos.

suos, quamuis deformes, turpiter depereunt, & TITIVS noster, uehementia affectus coniugalis, extra orbitam rationis raptus, mire sibi declamatione sua placet. Acutissimus dolor, uerba ipsi suggessit. Vbi autem fortissimus hicce affectus, tribunal, sententiam dicturus conscendit, ibidem, rationi silendum esse, paullo accuratior infirmitatum consideratio, quibuscum miseri conflictantur mortales, unumquemque liberaliter docet. Acerbi quippe dolores, animum conficiunt, uiresque frangunt, & sensus omnes, atque ipsam rationem perturbant, ut cum illustri SCHVRFLEISCHIO loquar. Iusto proinde ueritatis tramiti, ueteres presse inhaeserunt Philosophi, affectus, perturbationes mentis, scite uocantes.

X.

Spissis terrae incumbentibus nebulis, & acute cernentium oculi, offusas sibi met tenebras queruntur. Quid mirum, idem, turbatos affectibus animos experiri, & cum laruis saepius pugnare. Sol splendidissimo iubare suo, noctis pellit silentium, & obscuras disiecit nubes. Diuinae pariter ueritatis lucidissimi plane radii, dissipant inania opinionum, uti saluantur praeiudicatarum phantasmata. Non enim, utut prematur, eiusdem stupenda uis, a densa errorum caligine, opprimi in totum potest. Nuda ueritas uirgo est, & late patentia, mendaciorum tegumenta auersatur. Sint multi adeo intempestiue uerecundi, ut apertis Diuam hanc intueri oculis, religioni ducant sibi. Non tamen omnes, talis cepit dementia. Dantur celsae mentes, corpus uestibus, nucleum cortici, & natiuam pulcritudinem, pictae uenustati, merito anteferentes suo. Olympi cacumen,
ueritas

ueritas sibi augustam elegit sedem. Semper illic serenum est. Fulmina aërem non distinguunt, neque tonitrua terrorem incutiunt. Tempestates quoque & pluuias, ista regione prorsus exfulare uideas. Throno ibidem ueritas insidet suo, & in ipso sole, liberius rerum naturam contemplatur, ac quid faciendum, quidue omittendum sit, grauiter non minus quam comiter edisserit.

XI.

Male uero ipsam habet, quod alienis sese errores defendere nitantur armis, & effatis, in cerebro, hominum sanæ rationis natis, ignominiam sibi propriam, ornare nulli dubitent. Indignatur pariter, TITIVM, in axiome Philosophorum, ex duobus malis, electionem minimi præcipiente, non satis tutum quaesuisse perfugium. Ita est. Vehementer enim TITIVS, hac ad προαυθελαντων illud, prouocatione, causam affixit suam. Vulnus hoc aperto hiat ore, adeo, ut peritissimi etiam Chirurgi opem eludat. Tirones, armis feliciter tractandis, nondum assueti, se potius, quam aduersarium, quocum conserere manum, imprudenter audent, ancipiti gladio laedunt. Eadem cum TITIO fabula luditur. Axiomate is pugnat philosophico, tanta certe imperitia, ut dum mihi parat infligere ictum, proprio confossus pereat telo. Nimium enim Canoni Philosophorum, quo ex duobus malis, electio minoris suadet, tribuit, illumque, ultra quam par est, extendit.

XII.

Philosophi, mala uarii generis esse dicunt, & tum malorum tristium, tum quoque malorum turpium, faciunt mentionem. Priora, pariter mala poenae salutant,

D 2

&

& posteriora, appellant mala culpa. De illis, non de his, axioma allatum debet accipi. Neque id prater rationem. Voluntas in bono uersatur. Hoc, uel ueri nominis bonum est, uel saltem illius naturam mentitur. Immo, malum minus, scilicet poenae, cum maiori collatum, induit rationem boni. Mouet hoc deinceps uoluntatem, ut in istius consequutionem feratur. Consequutio autem illa, tum demum, cum honestate coniuncta censetur, si ratione licita, queat obtineri id, quod cupimus. Vno uerbo: minus malum poenae, eligi debet, citra admissionem mali alicuius turpis, quod alio nomine, malum culpa consuevit uocari.

XIII.

Veniamus iam in rem praesentem. Haut inuitus itaque largior, iacturam foetus, esse malum triste, & mortem prolis, una cum uxore, fateor, tristissimam merito uideri debere calamitatem, quae in maritum cadere possit. Quod si igitur, mediis labe peccati carentibus, minoris mali onus suscipi posset, potiore utique coniugis, prae sobole, habendam esse rationem crediderim. Enimuero, infantis homicidio, matris saluti consulere, uia est aspera plane & sanguine foedata. Vestigia illius adhaec fallacia sunt, cum cruore foetus, iram Numinis feuerissimam, tristibus poscente gemitibus, madeant.

XIV.

Lubrico insistsens tramiti, cadit facile, & per mortem prolis, ualetudini coniugis prospiciens, in profundum peccati barathrum statim praecipit labitur. Misere agitur cum aegrotis, quod si medicamina, ipsam morbi inclementiam longe superent, & pestilentissimum illud iure

iure uocaueris emplaſtrum, quod uulneri, citra laefionem conſcientiae applicari nequeat. Comiter illa eſt habenda, & omnia potius, ea, quae mentem piam decet conſtantia, calamitatum agmina, ſunt perferenda, quam ut latum unguem, a regia uirtutis uia aberremus. CHRISTO nomen dedimus. Impigri idcirco, caſtra eius ſequamur. Totum ille, noſtri cauſſa, calicem ira DEI amariffima plenum, exhaustit. Quapropter abſita nobis, ut tanta uirium contentione, unam alteramue iſtius guttam bibere renuamus. Membra ſumus capitis compuncti laceratique, ſpinis. Voluptate illa eneruare, ne utiquam par eſt.

XV.

Pendemus ab ore benigni Imperatoris. Ipſe prius grauiffima portauit onera, quam nobis, ſarcinulas impoſuit leues. Gementes etiam ſub onere amat milites, feſſos recreat, & nutantes, ac tantum non labantes fulcit, erigitque. Beatiffimum Numen, amaris miſcet dulcia, moleſtias diei, nocturna ſolatur quiete, & taedia dolorum, molli proſtigat manu. Vtrumque perpulcre poſteſt, omnia qui praeflare ualet. Eadem manus ſanat, quae prius uulnera infixerat, & ſtrophium lacrumis idoneum bibendis parat DEVS, poſtquam illarum imbrem ualde largum elicit extorſitue. In arida tellure, ſteriles auenae dominantur. Humidus autem ager, plenus eſt bonae frugis, & uirenti luxuriat ſegete. Lacrumarum rore perſuſa Chriſtiani mens, ſalutares producit fructus. Redit tunc animo cultus, & uenula Florae facies, poſt ſaeuam iterum cernitur hyemem. Tempus eſt flendi. Tempus etiam ſuppetit ridendi. Permittamus nos Numini, utrumque hocce tempus, ſuauiſſima diſpenſanti uiciſſitudine. Omnium Stator rerum, noſtri
D 3 quoque

quoque sit arbiter temporis. Si bona nosset sua mortales, in providentia, longe sapientissimi DEI, adquiescerent haut inuiti, neque frena morderent, atque sic, dolorem, quo uexantur, imprudenter auerent.

XVI.

Vtinam, haec quae dixi, aequa mentis lance, TITIVS trutinasset. Tali quippe ratione, Canone Philosophorum perperam intellecto, deformem non pinxisset causam, & reparationem Coniugis attritae sanitatis, in necē foetus uiui ac robusti, quaerere haut decreuisset. Aliam plane ingreditur uiam, diuus gentium Doctor PAVLLVS, disertis uetans uerbis, facere mala, ut inde eueniant bona Rom, III. 8. Frustra idcirco, bona intentio, in scenam a TITIO producitur. Equidem, prauum animi propositum, inquinare actionem in se bonam, & non leuem illi inurere potest maculam. Non tamen bona intentio, malam actionem, in uirtutum refert classem. Bonum enim, iudice DIONYSIO, qui uulgo AREOPAGITA salutatur, ex integra constat causa, malum uero, ex quouis defectu. Perinde uti linea ceu audit recta, perfectissima gaudeat necesse est rectitudine, quae, uel leuissima aberratione uitiata, statim euadit curua.

XVII.

Quapropter minime omnium audiendos, ferendosue arbitror, Pontificios morum Doctores, latam quibuscunque sceleribus portam, suis praeceptionibus, de mira admodum intentionis ui, circa actiones hominum aperientes. Fronte carent illi, & omnis prorsus ipsis periit pudor. Sanae rationi bellum indixerunt, ac bonos mores, commentationibus, quas de moribus inscripserunt, profligare, summo moliti sunt studio. Scipiones olim
duos,

duos, Romanorum Vrbs, illa quondam terrarum domina, inſigni proſecuta eſt ueneratione. Horum alter, Africani nomine ſuperbit, alter autem, Numantini appellatione celebratur, eo quod, ille, uires Africae, Romano ſuſpectas nomini, fregerit, hic uero, Numantiam exſciderit & funditus deleuerit. Eodem ſenſu, plurimi inter pontificios Scriptores, morum ſalutari queunt Doctores, cum ingenium quidem, non tamen pietatem demonſtrarint, & morum honeſtati, inſidias ſtruxerint, praefentiſſimo cum periculo, arctiſſime coniunctas.

XVIII.

CHRISTOPHORI SANDII Filii, Hiftoriae quam ſcripſit Eccleſiaſticae Nucleum, Arianismi uerme exeuſum eſſe, GARDINERVS V. C. ſcite non minus, quam uere pronunciauit. Probabilimum, & de bona intentione, malis actionibus, bonitatem conciliante moralem commentum, una cum ceteris ſententiarum portentis, quae in libris ſcriptorum Theologiae Moralis, utramuiſ faciunt paginam, eoſdem totos exediſſe, quod ſi dixerō, a ueritate aliena affirmaviſſe, immerito uidebor. Nihil enim, aut parum certe ſani coloris, haecce opinionum monſtra, in eiſmodi ſcriptionibus reliquerunt, adeo, ut gangraenae ſimillima ſint, & pulcrum doctrinae moralis corpus, contagione indies latius ſerpente, ſenſim arrodant, ac tantum non totum deuorent. Vberior quippe errorum, quam, ueritatis eſt prouentus, & foecunda admodum ſunt connubia uitiorum. Non facile in primis ſubſiſtunt initiis, immo ulterius progrediuntur, & mouendo lacertos, audaciores paullo ſumunt animos, ipſaeque nutriuntur conſuetudine.

XIX.

XIX.

Sponte nostra nitimur in uetitum. Nulla idcirco postulat necessitas, ut classico furentium impietatis Doctorum incitati, mala patremus. Generosus sane equus, haut indiget calcaribus, & cum ipsa naturae ferocia dicam an proteruia, ad amorem uitiorum rapiantur mortales, incentiuo opus minime habent. Maledicta iam, post Protoplastorum tristem a Numine defectionem terra, malam suo pte ingenio fert herbam. Absit, ut hortulanus, eadem serenda fouendaque, oleum pariter perdat ac operam. Laude caret olitor, spinis hortum replens. Rectius ille, muneris quo fungitur rationibus, consulit, si carduorum radices euellere, ipsaque eorum semina elidere, impigro ausu aggrediatur.

XX.

Veri nominis mater, ad honestatis normam, mores liberorum fingit, tantum abest, ut scortari suam doceat sobolem. Non Medici; sed tortoris appellatione, dignum dixerim, qui uim morbi augere, & afflictæ nimium ualetudini aegrotantium insidiari, haut erubescat. Praefectus urbis, hosti, uiam aperiens, qua intrare eandem, absque periculo liceat, non propugnatoris, sed proditoris titulum, suo iure meretur. Morum Doctoris non est, furentibus hominum cupiditatibus frenum laxare, cum illum potius deceat, repagulum uitii obicere robustissimum. Voraces flammae, oleo nequeunt satiari. Hanc si illis materiam praebeas, opimum nanciscuntur pabulum, quo auctae ac firmatae, deinceps, uehementius grassantur, uiresque motu colligunt, ac summas quasque moles corripunt, & aedium fastigia, turresque dissiciunt atque consumunt. Mirum igitur uideri neutiquam debet.

bet, uniuerfum prope terrarum orbem, peccatorum igne funefto ardere, poftquam morum Doctores, quorumcunque fcclerum caufam, haut indiligenter perorarunt.

XXI.

LVDOVICVS proinde MONTALTIVS, fuae, quod uerum Auctoris nomen eft, BLASIVS PASCALIS, Litteris Prouincialibus, de morali & politica Iefuitarum difciplina editis, omnes boni fcriptoris numeros impleuit. Morum enim Doctores, quorum rationes feiunctae longius funt, a ftudio honeftatis ac iuftitiae, adeo dedit de pexos, ut illi, uarias parare Apologias, iufto quamuis pondere deftitutas, ac neruis carentes, fuerint coacti. Si animus in praefenti effet, in amoeniffimos, hiftoriae, ceu audit, litterariae campos, exspatiari, plurima, de pio hocce non minus, quam erudito homine, forent dicenda. Sed cum tali ratione, paullo longius, ab instituto digrederer, legi fuadeo, praefationem & uitam PASCALIS, cogitationibus eiusdem, de Religione praemiffas, una cum fummi olim Pomeranorum Theologi, B. IOANNIS FRIDERICI MAYERI Bibliotheca Scriptorum Theologiae Moralis & confcientiarum, alios, ut ficco pede tranfeam, auctores.

XXII.

Audiant faltem propugnatores bonae intentionis, inter quos fuum pariter nomen TITIVS eft profeflus, AVGVSTINVM, fententiam grauiffime pronunciantem : *Quod fccleratiffimum facinus, quod turpiffimum flagitium, quod impiiffimum facrilgium non dicatur poffe fieri recte, atque iufte, fi femel concefferimus, in omnibus malis operibus hominum, ideo non quid fiat, fed quare fiat quaerendum, quaecunque propter bonas caufas facta, reperiuntur, nec ipfa male effe iudicentur.* Nihil quoque
E SAN-

SANDERSONO iudice, inter homines tutum erit, nihil sanctum, nihil ab iniuriis, periuriis, fraudibus, rapinis, caedibus, perduellionibus immune, exsulent necesse est, e terra, sine quibus conseruari non possunt, Respublicae & hominum societates, Religio, iustitia, aequitas fides, pax. Praeterea uel solum VZAE exemplum, totum quidquid huius rei est negotium conficiet, atque adeo ostendet, bonum animi propositum, actioni prohibita, bonitatem largiri moralem, nullo posse modo. Vide 2. Sam. VI. 6. 7. & celeberrimi Ienensium olim Theologi OAN. FRANCISCI BVDDEI Historiae Ecclesiasticae V. T. Tomum posteriorem p. m. 156. sqq.

XXIII.

Nec firmiora sunt, cetera TITII praesidia, ceu inspectio docebit. Simile uerbi causa, ab incendio petatum, nimis claudo, uidetur mihi incedere pede. Quae enim uis, in sequenti locum habet collectione: in aedium conflagrationibus, coniux, liberi, uno uerbo: potiora prius igne extrahuntur, quam aliis manus admoueantur. Ergo etiam uitae foetus robusti licet inhiare, dummodo uxoris salus, facta tectaue seruari queat. Scopas haec uidemus dissolutas, & dissimilium plane comparationem cernimus, idoneo minime superstructam fundamento.

XXIV.

Nulla lex prohibet, in aedificiorum cineribus, coniugem, & dulcissima amoris pignora coniugalis, omnibus aliis, anteferre. Sed, ut cum nece sobolis, primas matri, prae illa, tribuamus partes, quantum uetat Decalogi praeceptum. Maledictam uoco prudentiam, quae innocentis sanguinem foetus heluatur. Consilia
in

in rebus arduis, ex arena festinanter capta, sapienti, raro admodum, sunt in deliciis. Praestat in eiusmodi casibus, non-agere, quam agere. Etsi enim, omnis non - actio generatim, a criminis labe absolui nequeat, circa hoc tamen, quod ante oculos nobis uersatur negotium, tutius erit, Numini euentum commendare, quam prolis morte, coniugis saluti, consulere.

XXV.

Turpitudine insigni laborat, in foetum nondum uisum, ac ne minima quidem iniuria cognitum, saeuire. Eiusmodi durities, genitorem haut decet, etsi uel maxime mors, tum matri, tum soboli immineat. Incertum est, utrum interitus prolis, aliquid ad prorogationem uitae matris, sit facturus. Fingamus, foetum utero inclusum, in partes secari, & in frustra discerpi, quid facilius est, quam ut genitrix, non una ratione laedatur, illiusque ultima accelerentur fata, quae maritus, uolento hocce medicinam facientis auxilio, longius arcere cogitabat, ac meditabatur. Demus autem, adeo peritam esse Medici manum, ut cuncta dextre expediat, nihilofecius, uarii generis restant mala, quae uacillantem matris sanitatem, prosterneere possunt. Mortem igitur, oppetat uxor cum foetu potius, quam, ut maritus, cum laesione conscientiae, crudelia homicidae munia, obeat.

XXVI.

Sit iactura uxoris cum sobole, magnum prorsus malum. Negare quis hoc audeat? Patienter tamen, erit tolerandum, minime uero, nece innocentis profligandum. Ingruentibus cateruatim aduersitatibus, occurrere decet, animo diuiniioris disciplinae praeceptis obfirmato. IOANNES Euangelista & Apostolus, non tantum in monte Thabor, cum dulcissimo uersatus est

E 3

Saluatore,

Saluatore, uerum etiam in cruce pendentis latus clausit, & ultima morientis Magistri mandata, in fidele pettus, alte demisit. AARON Pontifex Israëlitarum, duplici affligebatur dolore, duobus filiis, in flore iuuentutis, subita morte, ab irato Numine castigatis. Tantum autem abfuit, ut uehementer perculsus parens, inflebiles uoces ac murmurationes fuerit solutus: ut potius, pertinaci silentio, labia compescuerit, & linguam refrenarit.

XXVII.

Fuerit ELI, negligentior iusto pater, pia tamen animi submissione, DEI decreta coluit, ac suae nuncium misit uoluntati, satius fore ratus, si secundum Numinis arbitrium, sibi pariter ac familiae, molesta acciderent, quam si ex uoto, prosperis rerum successibus uterentur. Est Dominus, inquit, faciat, quidquid ipsi libuerit. Eadem mens DAVIDI, aliisque fuit piis, quos iam commemorare nolo, cum neminem facile fugiant eorum exempla, imitatione sedula prorsus digna. Gentilium pulcras praeceptiones, huc inprimis spectantes, HERMANNVS VVITIVS, in Exercitationibus in Symbolum Apostolis uulgo tributum p. 229. seqq. & in Orationem Dominicam pag. 166. seqq. scite collegit. De charta easdem, in papyrus describere nolo, quoniam liber, in plurimorum manibus uersatur.

XXVIII.

Ira DEI, mente constanti, quantum imbecillitas mortalium patitur, est ferenda. Frustra gigantes coelum oppugnant. Insanit, quicunque ratione illicita, Numinis irati ictus, cupit euitare. Preces & lachrymae, sunt arma ecclesiae. His probe munitus, si tristitia cniugis pro-

prolisue fata arcere queat TITIVS, habebit, de quo citra morsus conscientiae, impense sibi gratulari possit. Quodsi uero, precibus piis, haut respondeat euentus, sedulo penes animum reputare suum debet, DEVM, ex labyrintho, in quem mortales deturbauit, eosdem pariter ouantes & mirifice prorsus exultantes, iterum posse, in libertatem asserere.

XXIX.

Leuia ergo & imbecillia sunt TITII firmamenta, adeo, ut uel lenissimus eadem dissipare queat uentus. Quae enim porro, de hortulano & nauta disputat, ita sunt comparata, ut haut inuitus illa largiar, nec ullum tamen inde deprehendam, mihi imminere periculum. Pomis quippe, iniuria in prolem cadens, nequit inferri, ac omnis quarumcunque praestantia mercium, longe infra hominis uitam, subsistit. Frustra pariter, me, circa finem suae declamationis, comparatione amoris coniugalis & paterni, premere conatur. Concedo, illum, hoc, flagrantiolem esse debere. Qua uero ratione, uehementia affectus, quo maritus in uxorem rapitur, ius dare queat, ad tuum foetui inferendam, difficulter admodum, propter rationes supra allatas capio.

XXX.

Fingamus coniugem & filium, in aquam cecidisse. Maritus tunc utique tenetur, si utrique datum haut sit succurrere, uxori praecipue suppetias ferre. Huiusmodi exemplum, satis clare, affectus coniugalis, prae amore paterno praerogatiuam, ostendit. Si uel maxime, filius aquis immerfus periret, parens, homicidii causa moralis, non deberet salutari, cum ultra uires, nemo obligetur. Contrariam huic plane, decet pronunciare

E 3

senten-

sententiam, si genitor, a Medico petat, ut in salutem coniugis, foetui uiuo ac robusto, manus uiolentae inferantur. Salua idipsum conscientia, fieri neutiquam potest. Maritus quippe, causa homicidii moralis euadit, amorem paternum uehementer laedit, & malum facit, ut inde oriatur bonum, atque sic, disertum PAVLI mandatum migrat, & insigni cum turpitudinis labe uiolat. Sed hisce quidem piget iam diutius immorari.

IV.

BREVIS SOLUTIO QUAE- STIONIS:

An Medicus, salua conscientia, in casu extremae necessitatis, annuere queat desiderio mariti petentis, ut saluti uxoris, etiam cum nece foetus uiui ac robusti, consulatur?

I.

Rideant leuidenthes hosce conatus meos, Censores nimium fortassis rigidi atque austeri, nil, nisi moribus suis congruens, rectum & iustum putantes, quantum uoluerint. Idcirco tamen mihi, Musarum sacris, porro pro uiribus operari, integrum erit. Hinc inpraesenti, telae quam in superioribus ordiri placuit obseruationibus, pertexendae, manum applico, breuem quaestionis: Vtrum Medicus, salua conscientia, in casu extremae necessitatis, annuere queat desiderio mariti petentis, ut in partu difficili, uxoris, saluti, etiam cum nece foetus uiui ac robusti consulatur? solutionem, B. C. D. daturus.

II. Eo-

II.

Eodem uero iure, quo mariti, triste a Medico petentis officium, preces, iniustas declarauit, medicinam facientis opem, marito latam, plane inhonestam pronunciare, nil quidquam dubito. Sanae scilicet rationis lumini, impia haecce Medici obedientia, marito praestita, nimium quantum aduersatur.

III.

Lumen illud, in omnibus reperitur hominibus, (*) adeo, ut nullus, cuiuscunque demum sit sortis, detur, cuius non actiones, ope rationis, ad honestatis regulam, conscientia debeat dirigere. Hinc illustris Vir, SAMUEL STRYKIVS, de conscientia Aduocati, peculiarem contextuit Exercitationem, uti, alii, aliorum conscientiam, pro diuersitate ordinis, cuius membra sunt, fingere non neglexerunt.

(*) Vide si placet, summi Viri V. E. LOESCHERI Initia Academica Vitembergae in Saxonibus 1707. 4. edita Lit. C. GERARDI de VRIES Exercit. Rat. p. 235. seq. alios fere innumeros.

IV.

Ad conscientiam Medici, pertinet quaestio supra proposita, cuius solutionem iamiam molior, ita ut negando, ad eandem respondeam. Quod si enim, artem exercens salutarem, per discursum, rationis lumen, quo pollet, ad casum, de quo in praesenti quaeritur, applicet, statim deprehendet, sese nec in extrema necessitate, desiderio mariti, ut in salutem uxoris, foetum uiuum, in utero matris latentem occidat, & in frustra discerpatur, citra uim conscientiae inferendam, posse locum dare.

V. Difer

V.

Diserta quinti praecepti littera, hoc ipsum, a Medico postulat, eiusque manus, a laesione prolis arcet, ne destinato animi consilio, eadem, sanguine humano, ualde pretioso, madeant, & macula manente indelebili, polluantur. Quamdiu ergo, homicidium praecipue uoluntarium, erit prohibitum, tamdiu etiam Medicinae sacris operanti, non licebit, sobolem uiuam, ut matri consulatur, interficere.

VI.

Homicidium autem, semper manebit peccatum, ipsa atrocitate sua nefandum, cum lege diuina morali, omnem plane mutationem respuente, sit uetitum. Non sine causa, Beatissimum Numen, hanc inprimis, de non occidendo legem, seuera muniuit sanctione poenali (1) atque sic, repagulum opposuit, in contrarium nitentibus, hominum cupiditatibus, longe firmissimum.

- (1) Sanctionem poenalem, plurimi, partem legis essentialem uocant. Sed celeberrimus olim in illustri Pomeranorum Vniuersitate Philosophus, B. IOANNES PHILIPPVS PALTHENIVS existimat, eandem, tantum legis adiunctum, & uelut extrinsecus eidem accedens firmamentum, debere uocari. Probat hanc assertionem, non contemnendis rationibus, in eruditissima Dissertatione Morali, de obligatione Rei, ad sanctionem poenalem, poenamque ipsam Gryphiswaldiae MDCCIII. 4. edita §. XV. lqq.

VII.

Legitur sanctio illa Genes. IX. 6. Qui effundit sanguinem hominis, sanguis illius effunditor, quoniam ad imaginem suam, hominem fecit DEVS. NOACHO cum filiis, post eluuiorem uniuersalem (2) denunciationem hanc poenalem, proposuit Numen iustissimum. Neque id praeter

ter rationem. Hi quippe soli, tum temporis, in tota rerum uniuersitate, reliqui erant, ex genere humano, ceteris, aquarum mole demersis ac suffocatis. Hi pariter personam suorum gesserunt posterorum, iisdemque per traditionem, rigoris plenam, Arbitri Orbis comminationem, aduersus homicidas, indicare potuerunt.

- (2) Confer si placet B. IOANNIS FRANCISCI BVDDEI Theologi eruditissimi Tom. I. Hist. Eccles. V. T. p. m. 179. sqq. Etsi enim ille, infelix Cabbalismi extiterit Defensor, atque in aliis etiam diuinioris disciplinae capitibus sit lapsus, pulcrum tamen, Scriptoris, uariae eruditionis laude florentissimi, nomen, suo meretur iure. Ut igitur illustris VVOLFIVS, eundem demonstrationum ἀντίκρεια, superet, neutiquam idcirco, BVDDEVS, ad classem hominum spectabit uulgarium.

VIII.

Verba Numinis sanctissimi, adeo clara sunt, ut mea non indigeant expositione. Praeterea etiam, Iliadem, post HOMEROS tot, inutili conatu scriberem, si illa, a detorsionibus hostium ueritatis liberare, animus esset. Ex recentioribus, in hoc negotio, cum laude uersatis, duos saltem, qui ad manus sunt, nominabo Scriptores. Horum alter est ADAMVS RECHENBERGIVS, in Dissertatione de Iure principis ad gratiandi (3) circa homicidium negato, Lipsiae MDCCII. 4. typis excusa §. V. Alter uero, saepius a me laudatus BVDDEVS est, in Institutionibus Theologiae Moralis P. II. C. IV. §. XVIII. p. m. 720. Lucem ceteroqui, sanctioni poenali supra adductae, foenerantur, Oracula sacri Codicis Exod. XXI. 21. Matth. XXVI. 52. & praecipue Apoc. XIII. 10. reperiunda.

- (3) Opposita est haec Disputatio, B. PHILIPPO LVDOVICO HANNEKENIO, Theologo quondam Vitembergensi celeberrimo, & THOMAE BARLOVIO, Lincolnensium Episcopo.

F

IX. Ab-

IX.

Abfit igitur a Medico, ut atroci huiusmodi crimine, (4) quale, proaereticum foetus homicidium est, aduersus clarissima legis naturalis & Decalogicae scita, sese contaminet. Cum enim maritus iniuste a Medico petat, ut hic, uxoris saluti, cum nece prolis consulat, ceu peculiari Obseruatione demonstraui, multo magis, artem exercens salutarem peccabit, si precibus mariti, locum relinquat. Huius quippe obligatio, fortior haut est, erga matrem, quam aduersus embryonem, quod tamen, ceteris paribus, de marito dici potest, utpote qui, si, a praesenti abeas casu, salua honestate & iustitia, feruentiori in coniugem, prae liberis, fertur rapiturque amorem.

- (4) De atrocitate homicidii, conferantur B. IOANNES CONRADVS DANHAVVERVS in Collegio Decalogico Disp. XII §. XVIII. p. m. 702. sq. & IOANNES HOORNBECKIVS Theol. Practicae parte priori Libr. III. Cap. I. p. m. 255. sq. ut alios fere infinitos, in praesenti taceam Scriptores,

X.

Praeterea, eiusmodi foetus, in utero matris suae, in partes discerptus, proaereticè sacramento initiationis priuatur, quod sane, culpa haut caret grauissima. Theologis quippe exploratum est, huius necessitatem, gradu superare, necessitatem Sacramenti confirmationis. Non quidem priuatio; sed contemptus Sacramenti damnat. Embryo ille, misero dilaniatus fato, Benignissimi quoque Numinis misericordiam, uti firmiter habeo persuasum, esset experturus. Pater & Medicus nihilofecius, effugere non poterunt, quo minus, rationem, de impedito, quantum in ipsis fuit, prolis baptismo, reddere, supremo Iudici teneantur.

XI. Pa-

XI.

Parum prodest, quod si quis dicat: & matri & foe-
tui esse pereundum, nisi Medicinam faciens, per necem
sobolis, uitam matris proroget, ac miseram, mortis
faucibus eripiat. Parata quippe, ad hanc obiectionem
est responsio; Id si fiat, calamitatem esse, illicita ratione
haut declinandam. Mater, finem fidei suae reportabit
certissime, si uera fide, in Domino moriatur illa, & in-
fantis salus, piis precibus, beneficentissimo huius uni-
uersitatis Parenti, est commendanda.

XII.

Excipis: Prolem, esse aggressorem matris. Expellere
idcirco, illam licere, ad instar noxiorum, qui hominis
ualetudini insidiantur humorum, cum fas etiam sit,
partem gangraena corruptam resecare, ne malum latius
serpat, & uires adquirat eundo. Enimuero, regerit DAN-
HÄVERVS ὁ παῦρ: foetum, non esse aggressorem ma-
tris, quia nondum natus, nec boni aliquid, nec mali perpe-
tret, nec comparari posse embryonem, cum humoribus ex-
crementitiis, neque proprie loquendo, partem matris esse,
quia alias, eadem, post partum, mutila ac manca foret
dicenda l. c. p. m. 699. In qua, consummatissimi plane
Theologi responsione, cur acquiescere non debeam,
prorsus nullas uideo rationes. Neque tamen, ea de causa,
plus iusto, auctoritati huius Viri plane insignis tribuo. Non
enim ille Dictatorem se gerit. Neque auctoritatis suae, quod
Pædagogorum est, clypeo sese munit, uerum potius, ceu ue-
ri nominis Theologum decet, firmis instructus argumeto-
rum praesidiis pugnat. Nisi illa repellantur, aut uiribus suis
exuantur, stabit ueritas adhuc asserta. Paucis: status
quaestionis non est mutandus, aut obiter saltem lu-
strandus. Hoc enim si, fiat, dissentientium molitiones
in fu-

in fumum sunt abiturae, & scoparum instar solutarum, instabiles uagabuntur. Non possunt non, idcirco, sine suo excidere, quotquot heic, *κρινόμενον* negligendo, nimis securi, in utramuis aurem dormiunt, atque deinceps expergefacti, multa rectius garriunt, ac uociferantur, quam cum cura disputant. Eruditi quoque Medici, sua sponte agnoscent, me, a tetra *πολυπραγμοσύνης* labe, in hacce Obseruationum sylloge, longo remotum esse interuallo. Circulos quippe, artis, quae uocatur salutaris, non turbaui, neque, ad me non pertinentibus, inbiaui negotiis. Quae chartis illeui perituris, ad conscientiam mariti pariter ac medici spectant. Huiusmodi autem quaestiones excutere, mei ordinis hominum curis, aduersas tenere partes, nunquam credo demonstrabitur. Vtrum uero, dextre satis, hoc in argumento laborauerim, meum non est arbitrari. Quam curta mihi sit suppellex, probe noui, & ea de caussa, acerbi Censoris, inficetas parum curo admonitiones. Fricent alii paullo diligentius, has disquisitionum aristas. Regni ueritatis fines, hoc pacto proferentur. Mihi sufficit, experientissimo uiro, Dn. NICOLAO CHILIANI, Vismariensium iam Poliatro celeberrimo, meletemata haecce, grata exstitisse. Hic quippe, olim, occasionem mihi suppeditauit, de rebus heic occurrentibus, aliquid litteris mandandi. Eruditissimus quoque, ac solertissimus, dum uiueret, Vratislauiensium Medicus, IOANNES KANOLDVS, tenues conatus meos, deinceps, Annalibus Medico-Physicis inseruit, atque sibi illos probari, amicissime est testatus.

T A N T V M!

S. D. G.

fol 2. pag 49.

VIII. de Decentia Clericorum praecipit. IX. eipum ostendit, & denique X. de Nobilium & coro est sollicitum.

X.

Nullus mihi adhuc innotuerit Scriptor, Decentiam, data edisseruerit opera, nisi illustris Viri B. GEORGII VVOLF-
LII Politicam Medicam, hucusque in nihilotamen secius, Medicum in casu uiolationem Decorum, parturientibus e adeo obstetricis munere, fungi posse, armare. Decorum quippe, in actioni-
differentibus uersatur. Quando autem necessitatis, munia obstetricis obit, a-
fferentem, sed potius iustam ac hone-
quam idcirco, regulae Decorum non mo-

XI.

quod dixi fiet, si saltem, ad sequentem probationem, animum aduertere pla-
ri, uniuersam morum doctrinam non
atur enim praeter illas, una cum regu-
iam Principia Iusti & Honesti. Haec
proprio, ut cum Philosophis loquar
gaudere. Cum itaque Principia Iusti,
s, & leges Honesti, in actionibus ho-
nil aliud restat, quam, ut regulae De-
ae uocantur indifferentes moderentur

XII.

m suam, Princeps leges ferre nequit. I-

B 3

dem